

TÉZY K RIGORÓZNYM SKÚŠKAM

Študijný odbor: učiteľstvo a pedagogické vedy

Študijný program: učiteľstvo pedagogiky

VŠEOBECNÁ PEDAGOGIKA

1. Človek ako objekt vedy. Pedagogika v systéme vied o človeku a variabilita názorov na vymedzenie pojmu pedagogika. Pedagogika ako veda normatívna, exploratívna a explanačná. Interdisciplinarita pedagogiky. Pedagogická terminológia a medzinárodné vplyvy na pojmotvorný aparát pedagogiky.
2. Spoločensko – historické východiská a podmienky konštituovania pedagogiky ako vedy. Predstavitelia pedagogického myslenia svetového a národného významu v minulosti a v súčasnosti. Pedagogika a antipedagogické hnutia.
3. Výchova a jej širší spoločenský kontext. Výchova a proces socializácie človeka. Dieťa a detstvo v histórii a v súčasnosti. Možné ohrozenia detí a mládeže v súčasnosti. Možnosti spoločnosti (výchovnovzdelávacieho systému) v ochrane detí a mládeže.
4. Tradičné a novšie prístupy k vymedzeniu základných pedagogických pojmov. Výchova a ďalšie súvzťažné pojmy. Antropologické a kulturologické argumenty existencie výchovy.
5. Výchova ako spoločensko - historický fenomén. Cieľová a obsahová dimenzia výchovy a ich historické premeny. Hierarchizácia cieľov výchovy. Kritériá členenia cieľov a obsahu výchovy. Pedagogická dokumantácia a ciele výchovy. Prostriedky dosahovania cieľov výchovy.
6. Vývin a výchova človeka a podmienky utvárania osobnosti človeka. Endogénne a exogénne faktory formovania osobnosti človeka a vzťahy medzi nimi.
7. Edukačné prostredie v chápaní modernej pedagogiky. Širší kontext edukačného prostredia.
8. Žiak ako subjekt výchovy. Interindividuálne rozdiely medzi žiakmi. Rôzne typológie žiakov. Determinanty školskej úspešnosti žiaka. Integrácia žiakov so špeciálnymi edukačnými potrebami. Diagnostikovanie žiakov.
9. Škola ako inštitucionálny činiteľ výchovy. Škola jej vývin z historického aspektu. Tradičná a moderná škola a porovnanie ich funkcií. Alternatívne školstvo. Komparácia škôl z medzinárodného hľadiska. Súčasná školská sústava na Slovensku, legislatíva a reforma výchovnovzdelávacieho systému.
10. Rodina ako primárny činiteľ výchovy. Základné znaky rodiny, funkcie rodiny a determinanty napĺňania výchovnej funkcie rodiny. Výchovné štýly rodičov. Novšie pohľady na spoluprácu rodiny a školy.
11. Výchova mimo vyučovania, jej ciele, úlohy a systém zariadení a inštitúcií pre voľnočasovú výchovu detí a mládeže v SR.
12. Pedagogická profesia a požiadavky na prípravu vychovávateľov v SR. Celoživotné vzdelávanie vychovávateľov. Role a kompetencie vychovávateľov. Etika pedagogickej profesie.
13. Formovanie pedagogickej teórie na Slovensku od 19. storočia, súčasná pedagogika, významné pracoviská rozvoja pedagogickej vedy, jej predstavitelia a informačné zdroje pedagogiky. Aktuálne problémy pedagogickej praxe.

Literatúra:

- Bad'uríková, Z. - Bazáliková, J. - Kompolt, P. - Timková, B. 2001. Školská pedagogika, Bratislava UK.
- Bujnová, E. 2005. Príprava na rodinný život v rodinnom a školskom prostredí. Nitra : PF UKF, 138 s., ISBN 80-8050-891-7.
- Havlík, R. – Koťa, J. 2002. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, ISBN 80-7178-635-7.
- Helus, Z. 2004. Dítě v osobnostním poňetí. Praha : Grada, ISBN 80-7178-888-0.
- Helus, Z. 2007. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha : Grada, ISBN 978-80-247-1168-3.
- Hlásna, S. – Horváthová, K. – Mucha, M. – Tóthová, R. 2006. Úvod do pedagogiky. Nitra : Enigma, ISBN 80-9132-29-4.

- Hupková, M. 2006. Profesijsná sebareflexia učiteľ'ov. Prešov : Vydavateľ'stvo Michala Vaška, 203 s., ISBN 80-8094-028-2.
- Kasáčová, B. 2002. Učiteľ, profesia a príprava. Banská Bystrica : UMB PF, ISBN 80-8055-702-0.
- Průcha, J. 1997. Moderní pedagogika. Praha : Portál.
- Průcha, J. - Walterová, E. - Mareš, J. 1995. Pedagogický slovník, Praha : Portál.
- Prucha, J. 2000. Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru. Praha : Portál, 265 s. ISBN 80-7178-399-4.
- Seidler, P. – Kurincová, V. 2005. Inakosti v edukačnom prostredí. Nitra : PF UKF, 242 s. ISBN 80-8050-839-9.
- Vališová, A. – Kasíková, H. a kol. 2007. Pedagogika pro učitele. Praha : Grada, ISBN 978-80-247-1734-0.
- Mátej, J. a kol. 1976. Dejiny českej a slovenskej pedagogiky. Bratislava: SPN.
- Pavličková, A. 2007. Ján Kollár - náčrty z jeho pedagogickej tvorby. Nitra : PF UKF. 96 s. ISBN 978-80-8094-169-7.
- Pšenák, J. 2000. Kapitoly z dejín slovenského školstva a pedagogiky. Bratislava : Univerzita Komenského.
- Reble, A. 1995. Dejiny pedagogiky. Bratislava: SPN.
- Srogoň, T. a kol. 1986. Dejiny školstva a pedagogiky. Bratislava: SPN, 1986.

TEÓRIA VÝCHOVY

1. Teoreticko-koncepčné východiská humanistickej pedagogiky a možnosti ich využitia v pedagogickej praxi.
2. Teleológia a axiológia v pedagogike: ideály, ciele, hodnoty, normy, v procese vychovávaní a formulácie cieľov a proces rozvoja hodnotového vedomia.
3. Problematika procesu výchovy, vychovávaní a sebvýchovy – metódy a zásady vychovávaní ako najkonkrétnejšie prostriedky realizácie a efektívizácie procesu vychovávaní.
4. Konkretizácia obsahu vychovávaní so zameraním na mravnú a prosociálnu výchovu a ich procesúalnu stránku u detí mladšieho školského veku.
5. Konkretizácia obsahu vychovávaní so zameraním na estetickú a environmentálnu výchovu a ich procesúalnu stránku u detí mladšieho školského veku.
6. Otázky slobody, moci, autority a disciplíny vo výchove – riešenie konfliktných situácií v procese edukácie (diagnostika konfliktov a spôsoby ich riešenia).

Literatúra:

- Gogová, A. - Kročková, Š.- Pintes, G. 2004. Žiak - sloboda - výchova. Prešov: PF, 312 s. ISBN 80-8050-675-2.
- Kučerová, S. 1996. Človek, hodnoty, výchova. Prešov, Manacon.
- Kosová, B.: Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania. Banská Bystrica, Pdf UMB
- Kosová, B. 2002. Rozvoj osobnosti žiaka, Prešov.
- Olivar, R. R. 1992. Etická výchova. Bratislava: Orbis pictus Istropolitana.
- Pelikán, J. 1995. Výchova jako teoretický problém. Amosium, Ostrava.
- Zelina, M. 1994. Humanizácia v škole, Bratislava. Psychodiagnostika.
- Zelina, M. 1994. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa. Bratislava, Iris.
- Zelina, M. 2004. Teórie výchovy alebo hľadanie dobra. Bratislava: SPN.
- Žilínek, M. 1997. Ětos a utváranie mravnej identity osobnosti. Bratislava, Iris.

DIDAKTIKA

1. Didaktika a jej postavenie v systéme vied, aktuálne problémy didaktiky, výskumy v oblasti didaktiky, novšie monografie.
2. Ciele vzdelávania, ich klasifikácia a analýza, smery filozofie vzdelávania, taxonómia cieľov, formulovanie konkrétnych cieľov.
3. Učivo, kurikulum, štandardy, teórie výberu učiva, edukačné ideológie, učivo a pedagogické dokumenty.

4. Vyučovacie procesy, teoretické základy, analýza vyučovacieho procesu, induktívne, deduktívne, sociálne formy vyučovania, samostatná práca, efektívnosť vyučovacieho procesu, modernizácia, optimalizácia a humanizácia.
5. Osobnosť učiteľa, jeho kompetencie vo vyučovacom procese, racionálny prístup k riadeniu triedy, učiteľ ako nositeľ pozitívnych zmien vo vzdelávaní, vytváranie pozitívnej pedagogickej klímy, interakčné vzťahy učiteľ – žiak.
6. Žiak a učenie, subjekt učenia – charakteristiky osobnosti žiaka, učebné štýly, autentické učenie, princípy návrhu učebných činností.
7. Metódy vyučovacieho procesu, kritériá výberu, účinnosť, klasifikácie, modernizácia, porovnanie klasických a moderných metód vo vzťahu k cieľom vzdelania, k učivu, k činnosti učiteľa, k činnosti žiaka, k uplatňovaniu didaktických zásad.
8. Kontrola vyučovacieho procesu a hodnotenie, charakteristika jednotlivých pojmov, preverovanie, skúšanie, hodnotenie, funkcie, aktuálne problémy zvyšovanie efektívnosti, evaluácia.
9. Organizačné formy vyučovania, aktuálne problémy, klasické organizačné formy a ich delenie, netradičné organizačné formy, problémové, skupinové, individualizované, programové, tímové vyučovanie.
10. Učebné pomôcky a didaktická technika, funkcie a požiadavky kladené na ne, modernizácia, učebnice, súbory učebných pomôcok pre žiakov, počítače, videotechnika, odborné učebne.
11. Niektoré súčasné koncepcie vyučovacieho procesu: problémové vyučovanie, programové vyučovanie, kooperatívne vyučovanie, ITV, projektové vyučovanie, otvorené vyučovanie, systém vyučovania s uzavretým cyklom, skupinové vyučovanie, tímové vyučovanie, diferencované vyučovanie, atď.
12. Reformná didaktika a jej vplyv na vznik alternatívnych škôl, delenie alternatívnych škôl, typy, funkcie alternatívnych škôl a porovnanie s tradičnou školou.
13. Diferenciálna didaktika, diferenciácia v rozvoji žiaka a individuálny prístup k žiakovi, nadpriemerní a talentovaní žiaci, žiaci s poruchami komplikujúcimi vzdelávanie, stratégie vyučovania žiakov s postihnutím, integrácia.

Literatúra:

- Fenyvesiová, L. 2006. Vyučovacie metódy a interakčný štýl učiteľa. Nitra : PF UKF, 153 s., ISBN 80-8050-899-2.
- Kalhoust, Z. - Obst, O. a kol. 2002. Školní didaktika. Praha : Portál. ISBN 80-7178-253X.
- Duchovičová, J. 2007. Aspekty diferenciácie v edukácii nadaných žiakov. Nitra : PF UKF, 312 s., ISBN 978-80-8094-099-7.
- Kyriacou, CH. 1996. Klíčové dovednosti učitele. Praha : Portál.
- Maňák, J. - Švec, V. 2003. Výukové metody. Brno : Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- Pasch, M. a kol. 1997. Od vzdelávacieho programu k vyučovacím hodinám. Praha : Portál.
- Petlák, E. 1997 – 2004. Všeobecná didaktika. Bratislava : IRIS.
- Petlák, E. a kol. 2005. Kapitoly zo súčasnej didaktiky. Bratislava : Iris. ISBN 80-89018-89-0.
- Petlák, E. 2000. Pedagogicko-didaktická práca učiteľa. Bratislava : Iris. ISBN 80-89040-04-7.
- Petlák, E. - Komora, J. 2003. Vyučovanie v otázkach a odpovediach. Bratislava : IRIS. ISBN 80-89018-48-3.
- Petlák, E. 2006. Klíma školy a klíma triedy. Bratislava : IRIS, 119 s., ISBN 80-89018-97-1.
- Petty, G. 1996. Moderní vyučování. Praha : Portál. ISBN 80-7178-070-7.
- Prucha, J. 1996. Alternatívni školy. Praha : Portál.
- Příhoda, V. 1934. Reformné hľadiská v didaktike. Bratislava : J. Pocsik a kol.
- Rýdl, K. 1994. Alternatívni pedagogické hnutí v súčasnej spoločnosti. Brno.
- Skalková, J. 1999. Obecní didaktika. Praha : ISV.
- Tóthová, M. 2006. Rozvoj tvorivosti na 1. stupni ZŠ. Nitra: PF UKF, 196 s., ISBN 80-8094-033-9.
- Zelina, M. 2000. Alternatívne školstvo. Bratislava: IRIS.
- Predpokladá sa, že záujemca o rigoróznu skúšku študuje aj ďalšiu literatúru a má preštudované časopisy :
- Pedagogika, Pedagogická revue, Pedagogické spektrum, Komenský atď.

PEDAGOGICKÝ VÝSKUM

1. Všeobecná a pedagogická metodológia a vzťah medzi nimi.
2. Infraštruktúra pedagogickej vedy.
3. Pedagogický výskum, jeho znaky, prístupy, druhy
4. Základné charakteristiky a fázy kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu.
5. Plánovanie a priebeh výskumu .
6. Výskumný problém a cieľ výskumu.
7. Hypotézy a ich vytýčenie.
8. Výber vzorky a typy výberu v kvantitatívnom a kvalitatívnom výskume.
9. Kvantitatívne metódy v edukačnom výskume.
10. Kvalitatívne metódy v edukačnom výskume.
11. Validita a reliabilita výskumných nástrojov.
12. Učiteľ a akčný výskum.
13. Etický aspekt výskumu v pedagogickej oblasti.

Literatúra:

- Gavora, P. 1996. Výskumné metódy v pedagogike. Bratislava : UK, 205 s.
- Gavora, P. 2000. Úvod do pedagogického výskumu. Brno : Paido, 207 S. ISBN 80-85931-79-6.
- Gavora, P. 2006. Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu. Bratislava : Regent, 239 s. ISBN 80-88904-46-3.
- Komárik, E. 2002. Metódy vedeckého poznávania človeka pre začiatočníkov. Bratislava : UK, 210 s. ISBN 80-223-1717-9.
- Pelikán, J. 1998. Základy empirického výskumu pedagogických javov. Praha : Karolinum, 269 s. ISBN 80-7184-569-8.
- Silverman, D. 2005. Ako robiť kvalitatívny výskum. Bratislava : IKAR, ISBN 80-551-0904-4.
- Skalková, J. a kol. 1983. Úvod do metodológie a metód pedagogického výskumu. Praha: SPN,
- Švec, Š. a kol. 1998. Metodológia vied o výchove. Bratislava: IRIS, 287 s. ISBN 80-88778-73-5.

RIADENIE A ORGANIZÁCIA ŠKOLSTVA

1. Vplyv manažmentu školy na vytváranie školskej kultúry a školskej klímy.
2. Princíp samosprávnosti v školstve.
3. Štýl riadiacej práce v škole a školstve.
4. Zásady riadenia školy a školstva.
5. Subjekty a objekty riadenia – ich vzájomné pôsobenie.
6. Proces a funkcie riadenia školy a školstva.
7. Riaditeľ školy a poradné orgány riaditeľa školy.
8. Súčasný stav a problémy transformácie výchovno-vzdelávacej sústavy, jej riadenia a správy.
9. Etika riadiacej práce.
10. Učiteľský zbor – metódy tvorby učiteľského zboru.

Literatúra:

- Bacík, F. a kol. 1998. Kapitoly ze školského managementu. Praha, PF UK.
- Obdržálek, Z. - Horváthová. K. a kol. 2004. Organizácia a manažment školstva. Terminologický a výkladový slovník. Bratislava: SPN.
- Obdržálek, Z. 2002. Škola a jej manažment. Bratislava, UK.
- Obdržálek, Z. 1999. Riadenie školstva v SR. Bratislava, ŠPU.
- Obst, O. 2003. Základy managementu. Olomouc, PF UP.
- Obst, O. 1998. Školský management pro učitele. Olomouc, UP.
- Zákony, vyhlášky, nariadenia.

PSYGOLOGIA

A. *Psychológia školy, učenia a výchovy*

1. Učenie - pojem, význam. Teórie, druhy, zákony a podmienky.
2. Kognitívne štýly a štýly učenia žiakov.
3. Tvorivosť a učenie s dôrazom na pubertu a adolescenciu.
4. Inteligencia a učenie s dôrazom na pubertu a adolescenciu.
5. Motivácia a učenie s dôrazom na pubertu a adolescenciu.
6. Psychologické otázky vyučovania na 2. stupni základnej školy, gymnáziách a stredných školách.
7. Psychologické otázky školskej úspešnosti žiakov na 2. stupni základnej školy, gymnáziách a stredných školách.
8. Psychologický rozbor rizikového a výchovne-problémového správania detí v puberte a adolescencii.
9. Podmienky a činitele ovplyvňujúce kvalitu života a spokojnosť žiakov a edukátorov v škole.
10. Význam služieb školského psychológa a výchovného poradcu na škole z pohľadu edukátora, žiaka a manažmentu školy.

B. *Aplikácia sociálnej psychológie v škole*

1. Školská trieda ako malá sociálna skupina.
2. Štruktúra a dynamika školskej triedy.
3. Sociálna atmosféra a klíma školy a školskej triedy.
4. Socializácia a personalizácia v škole, sociálne učenie v školských podmienkach.
5. Sociálna percepcia a atribúcia v škole.
6. Kooperácia a prosociálne správanie žiakov.
7. Hostilné, agresívne správanie, násilie a šikana v škole.
8. Sociálny vplyv v škole - konformita, podriadenosť, poslušnosť, odpor a vzdor, asertívne správanie.
9. Poznávanie sociálnych vzťahov v triede učiteľom.
10. Postoje a predsudky žiakov a možnosti ich merania.

C. *Aplikácia psychológie osobnosti v škole*

1. Osobnosť žiaka v puberte a adolescencii.
2. Možnosti kognitivizácie osobnosti žiaka v puberte a adolescencii.
3. Možnosti kreativizácie osobnosti žiaka v puberte a adolescencii .
4. Možnosti socializácie osobnosti žiaka v puberte a adolescencii.
5. Možnosti emocionalizácie osobnosti žiaka v puberte a adolescencii.
6. Možnosti motivácie osobnosti žiaka v puberte a adolescencii.
7. Možnosti axiologizácie osobnosti žiaka v puberte a adolescencii.
8. Závaž, stres a vyhorenie u učiteľa.
9. Schopnosti, inteligencia a tvorivosť učiteľa.
10. Charakter a dynamika osobnosti učiteľa.

Literatúra:

- ĎURIČ, L.: Úvod do pedagogickej psychológie. Bratislava, SPN, 1981
- ĎURIČ, L., BRATSKÁ, M. a kol. 1997. Pedagogická psychológia: terminologický a výkladový slovník. Bratislava: SPN.
- ČÁP, J. 1997. Psychologie výchovy a vyučování. Praha: UK
- ĎURDIAK, L., GATIAL, V. 2006. Psychologické aspekty výchovného a kariérového poradenstva. Nitra: Pedagogická fakulta UKF.
- ĎURIČ, L., GRÁC, J., ŠREFANOVIČ, J. 1991. Pedagogická psychológia. Bratislava: Jaspis.
- ČÁP, J. 1996. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Příbram: TRA.
- DROTÁROVÁ, E. Syndróm vyhorenia u učiteľov a iných pracovníkov v pomáhajúcich profesiách. In Psychologická revue. <http://www.pulib.sk/elpub/FHPV/Kubani2/index.htm>
- DŽUKA, J. 2004. Psychologické dimenzie kvality života. Prešov : PU.

- FICHNOVÁ, K. - SZOBIOVÁ, E. 2007. Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí. Praha: Portál
- FONTANA, D. 1997. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál.
- GAJDOŠOVÁ, E. 2000. Poznávanie sociálnych vzťahov v triede: Práca so sociometricko-ratingovým dotazníkom. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy.
- GAJDOŠOVÁ, E. 1998. Školský psychológ a jeho vstup do humanizácie našich škôl. Bratislava: Príroda.
- GAJDOŠOVÁ, E. A KOL. 2007. Multikultúrne tolerantná škola. Rozvoj tolerance žiakov k migrantom v školskom vzdelávacom programe. Bratislava: Stimul.
- GAJDOŠOVÁ, E. - HERÉNYIOVÁ, G. 2006. Rozvíjení emoční inteligence žáků. Praha: Portál.
- HEIDBRINK, H. 1997. Psychologie morálního vývoje. Praha: Portál.
- HENNIG, C. 1996. Antistresový program pro učitele. Praha: Portál.
- JANOUSEK, J. 1986. Metody sociální psychologie, Praha: SPN.
- JOSHI, V. 2007. Stres a zdraví. Praha: Portál.
- KOL. AUTOROV. 2003. Násilie v rodine a v škole. Nitra: FSVaZ UKF.
- KOLLÁRIK, T. a kol. 2003. Sociálna psychológia. Bratislava: UK.
- MAREŠ, J. 1998. Styly učení u žáků a studentů. Praha: Portál.
- MAREŠ, J., ČÁP, J. 2001. Psychologie pro učitele. Praha: Portál.
- ORAVCOVÁ, J. 2004. Sociálna psychológia. Banská Bystrica: UMB.
- RUISEL, I. 2004. Inteligencia a myslenie, Bratislava: Ikar.
- STERNBERG, J. 2002. Kognitivní psychologie. Praha: Portál.
- VEREŠOVÁ, M. 2004. Postojové škály. In Kollárik, T. - Sollárová, E. a kol. Metódy sociálnopsychologického výskumu. Bratislava : Ikar. s. 25-33.
- VEREŠOVÁ, M. 2004. Východiská k výskumu a meraniu postojov. In Kollárik, T., Sollárová, E. a kol. Metódy sociálnopsychologického výskumu. Bratislava : Ikar, s. 34-52.
- VEREŠOVÁ, M. a kol. 2007. Psychológia. Martin: Osveta.
- VEREŠOVÁ, M. a kol.: Sociálna psychológia. Človek vo vzťahoch. Nitra, Enigma, 2007
- ZELINA, M. 1996. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa. Bratislava: Iris.
- ZELINA, M. 1993. Humanizácia školstva. Bratislava: Interlingua